

УДК 331.522.4

РЕАЛІЗАЦІЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

ФЕДОРОВА В. А.

кандидат економічних наук

КАРПЕНКО Т. В.

аспірант

Дніпропетровськ

Вступ. Стратегічний напрямом молодіжної політики в більшості розвинених країн є політика сприяння молодіжній зайнятості, яка має велике значення з точки зору реалізації кадрового потенціалу і є важливою умовою економічного зростання. У рамках формування сучасної політики існує надзвичайно актуальна проблема зайнятості населення, в тому числі молодих спеціалістів.

Постановка задачі: провести аналіз сукупності можливостей реалізації кадрового потенціалу молоді на ринку праці України у період економічного розквіту (2004 – 2007 рр.) та кризовий період (2008 – 2009 рр.), також визначити заходи щодо забезпечення реалізації даного потенціалу в повному обсязі.

Результати. Проблема працевлаштування молоді полягає сьогодні не стільки у відсутності робочих місць, як у нездатності держави, роботодавців і самих молодих спеціалістів знайти спільну мову. Роботодавці, зазвичай, бажають відразу мати відданого суперпрофесіонала, який був би готовий працювати за середню зарплату 12 годин на день без вихідних [1, с. 19]. Натомість молоді невіддані несуперпрофесіонали бажають зебільшого протилежного.

Вимоги роботодавців до майбутніх робітників щороку стають усе жорстокішими. До переліку стандартних вимог на сьогодні входить не лише обов'язковість відмінного навчання, а й досконале знання комп'ютера та принаймні однієї іноземної мови. Окрім того, все більшого значення працедавці надають наявності у претендентів на працевлаштування практичного досвіду роботи.

Дані за 2004 – 2008 рр. свідчать про те, що близько 27% незайнятої молоді зверталось до центрів зайнятості. Разом з тим, співставлення показників рівня безробіття молоді на реєстрованому ринку праці та розрахованого за методологією міжнародної організації праці (МОП) показує багаторазове перевищення його в останньому випадку (рис. 1).

Крім цього слід відзначити, що середньорічна частка безробітної молоді в числі всіх безробітних за період 2004 – 2008 рр. становила 25,7%, тоді як середньорічний рівень безробіття складав 26,8%.

За даними Державної служби зайнятості України, станом на початок 2009 р. на її обліку перебувало 211,5 тис. молодих осіб, що склало 40,2% від загальної чисельності зареєстрованих безробітних [4]. Протягом 2007 р. на обліку перебувало 1103,7 тис. молодих людей, що на 147,6 тис. осіб менше, ніж у 2006 р., з яких 547,5 тис. було працевлаштовано, 117,0 тис. – проходили профнавчання, 120,0 тис. – було залучено до громадських робіт [4]. Чотири з кожних десяти – молоді люди у віці до 35 років. Таке співвідношення чисельності безробітної молоді підтверджує думку про те, що із загального числа молодих безробітних реєструється в державній службі зайнятості лише близько однієї третини.

Молодь завдяки прийняттю закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [5], деяким пільгам для неповнолітніх та молодих спеціалістів, закріплених у трудовому законодавстві, має юридичне підґрунтя для захисту свого права на працю, у тому числі права на перше робоче місце. Однак, законодавчі та нормативні акти, що регулюють зайнятість молодих громадян різних категорій, недостатньо враховують соціально-економічні можливості України, її соціально-економічний розвиток.

З наведених статистичних даних видно, що близько 1/3 частини молоді, що зверталися до центрів зайнятості, – були працевлаштовані. Рівень працевлаштування молоді зріс з 43,3% у 2006 р. до 49,6% у 2007 р. та перевищив середній показник працевлаштування серед інших категорій незайнятих громадян. Причому з кожним роком кількість звертань до Державної служби зайнятості молодих людей збільшується.

Велику роль у працевлаштуванні молоді грає саме рівень її освіти та конкурентоспроможність спеціальності на ринку праці. Слід зазначити, що серед молодих спеціалістів з вищою освітою рівень безробіття набагато нижчий, ніж у групах із середньою або середньою спеціальною освітою. Представники цієї економічно активної молоді мають більше можливостей працевлаштування.

Щорічно різні типи навчальних закладів закінчують майже 1,9 млн чоловік, в тому числі середні школи – до 1,2 млн осіб (60% випускників), професійно-технічні

училища – 250 – 260 тис. осіб (15% випускників), вищі навчальні заклади всіх рівнів акредитації та власності – 420 тис. осіб (25% випускників).

Молодим людям, які звернулися до служби зайнятості, надаються профорієнтаційні та профконсультаційні послуги щодо вибору професій з врахуванням потреб регіонального ринку праці, вони залучаються до участі у семінарах, що проводяться службою зайнятості. У 2007 р. профорієнтаційними послугами було охоплено 949,5 тис. незайнятих громадян з числа молоді [2, с. 199]. Молоді як окремій категорії населення, яка потребує соціального захисту, надана можливість за сприяння державної служби зайнятості працевлаштуватися на підприємствах, в установах і організаціях на заброньовані робочі місця. Підтримку підприємницької ініціативи молоді, яка перебуває на обліку в державній службі зайнятості, здійснюють шляхом виплати допомоги з безробіття одноразово для організації підприємницької діяльності.

На рис. 2 представлена структура випускників вищих навчальних закладів освіти, зареєстрованих у Державній службі зайнятості України в 2009 р.

На основі даних, представлених на рис. 2, можна зробити висновки, що є прорахунки у профорієнтаційній роботі з молоддю, зокрема: у закладах освіти не проводять регулярну інформаційну та роз'яснювальну роботу з професійного самовизначення з урахуванням тенденцій розподілу кадрового потенціалу в регіонах, реальних потреб ринку праці та їх змін у перспективі, що підтверджує надлишок спеціалістів за напрямком підготовки економіка, комерція та підприємництво. Несподівано високий рівень безробіття серед інженерних та медичних спеціальностей, і це може свідчити про недостатній освітньо-кваліфікаційний рівень даних спеціалістів.

Відповідно до потреб ринку праці та з урахуванням перспектив розвитку економіки в даний час особлива увага акцентується на розширенні обсягів підготовки фахівців з гуманітарних напрямів (соціологія, екологія тощо); сфери інформатизації та телекомунікації суспільства (комп'ютерні науки, комп'ютерна інженерія, комп'ютеризовані системи, автоматика і управління, інформатика); підготовки висококваліфікованих фахівців з енергетики, металургії, машинобудування, приладобудування.

Протягом останніх п'яти років практично у всіх вищих навчальних закладах частка випускників, що

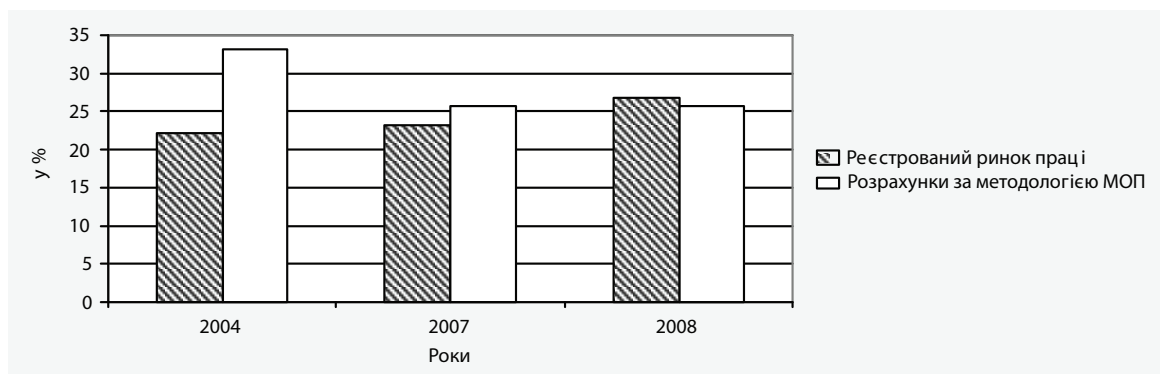

Рис. 1. Динаміка безробіття молоді в Україні у 2004 – 2008 рр. *

* Складено за даними [2, с. 167; 3, с. 69]

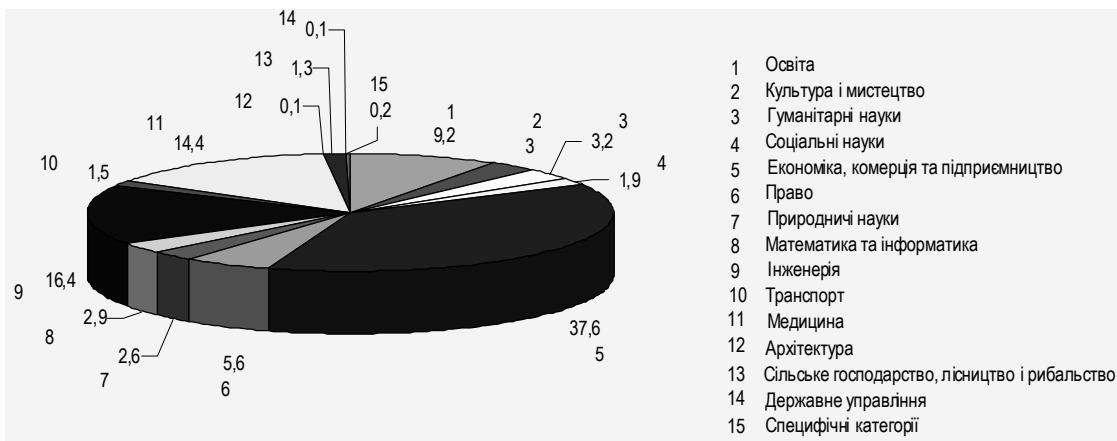

Рис. 2. Структура випускників за напрямками підготовки вищих навчальних закладів освіти, зареєстрованих у Державній службі зайнятості в 2009 р., у% *

* Складено за даними [4]

отримали направлення на роботу, стабільно зростає. Лідирують політехнічні вузи (94,7%), університети (86%), машинобудівні (92%), економічні (91,3%). Однак, у розрізі областей показник працевлаштування розподіляється нерівномірно. Значно поліпшилась ситуація в Одеській, Дніпропетровській, Харківській областях, місті Києві, де позитивні зрушення на ринку праці вплинули і на можливість працевлаштування молоді [4].

Висновки. Необхідно в Україні розробити ефективніші механізми, які б стимулювали працевлаштування молоді і сприяли б розвитку молодіжних підприємницьких ініціатив. Це повинно знайти відображення у державній молодіжній політиці. Зокрема, доцільно фінансувати молодіжні програми за рахунок бюджетів усіх рівнів та проводити конкурси програм, на державному рівні прогнозувати потреби ринку у кваліфікованих спеціалістах. Важливо також розвивати співробітництво з молодіжними організаціями, удосконалювати механізм надання молодим громадянам першого робочого місця, відпрацьовувати модель забезпечення вторинної та сезонної зайнятості, сприяти формуванню ефективного діалогу між молодими підприємцями-роботодавцями та державою.

Часто молоді люди, а іноді і не зовсім молоді, не переймаються проблемами власного пенсійного забезпечення у майбутньому. Тому не поспішають оформити трудові відносини з роботодавцями, а отримують заробітну плату «за домовленістю», «в конверті». Насправді ж тіньова зайнятість зменшує надходження до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів і в кінцевому підсумку обертається зубожінням тих, хто навчає і виховує дітей, дбає про культурний і професійний розвиток, фізичне і моральне здоров'я нації, забезпечує обороноздатність країни.

Серед чинників, що заважають молоді займатися підприємництвом, слід назвати відсутність соціальних гарантій, великий ризик, відсутність підтримки з боку держави, незахищеність від кримінальних структур, свавілля чиновників.

Зрозуміло, що система заходів щодо зниження рівня безробіття молоді не обмежується наведеним, існує багато можливостей для пошуку шляхів виходу з ситуації,

що склалася зараз на ринку праці молоді в Україні. У будь-якому разі тільки комплексний підхід до розв'язання проблеми дозволить досягти певних позитивних зрушень у сфері працевлаштування молоді в Україні.

Отже, в Україні розв'язати проблеми зайнятості молоді можна тільки шляхом цілеспрямованих систематизованих і скоординованих дій. При цьому держава повинна піклуватись розвитком соціальної стабільності і захищеності молоді (по мірі зміни ситуації на ринку праці – корегування політики в області працевлаштування, перегляд і доопрацювання законодавчої бази, своєчасне фінансування державних програм зайнятості, розробка системи заохочень і пільг регіонам з низьким рівнем безробіття серед молоді). ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванюк Д. М. Особливості функціонування молодіжного ринку праці // Україна: аспекти праці. – 2009. – №7. – С. 18 – 25.
2. Економічна активність населення України 2008 рік: статистичний збірник. – К.: Держкомстат України. – 2009. – 244 с.
3. Праця України у 2008 році: аналітично-статистичний збірник. – К.: ІПК ДСЗУ, 2009. – 306 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dzu.gov.ua – Державна служба зайнятості України.
5. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: закон України від 5.02.1993 р. № 2998-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/> – Законодавство. Верховна Рада України.